

1.6 СТРУКТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕКСТУ

Шульгіна Валентина Іванівна, докт. філол. н, професор кафедри журналістики, ФМБ, Національний авіаційний університет, Україна, Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9906-3033>
E-mail: tshvi161@ukr.net

Анотація. У статті аналізуються аспекти дослідження тексту, характеризуються погляди на текст багатьох дослідників, зокрема, з позицій врахування категорій тексту. Автором називаються такі аспекти наукової уваги лінгвістів до тексту: категоріальний, структурний, семіотичний, комунікативний, системний та ін. При цьому дослідниця наголошує на необхідності врахування, крім названих аспектів аналізу тексту, інформаційного підходу, що ґрунтується на одній з найважливіших категорій тексту – інформаційній категорії. Інформаційний підхід до аналізу тексту ґрунтується на аналізі інформаційних явищ тексту, проведеному представниками багатьох інформологічних наук: лінгвістики, кібернетики, педагогіки тощо. Автором пропонується розгляд тексту з позицій поєднання інформаційних та структурних характеристик. Саме тому предметом дослідження є структура та інформативність тексту, а метою – їх взаємодія та взаємозумовленість. Їх поєднання і дозволяє аналізувати текст як інформаційну мережу, складниками якої виступають такі структурно-інформаційні компоненти тексту, як інформеми, зокрема, ключові інформеми. До таких ключових інформем тексту відносяться ключові слова, заголовки тощо. При цьому увага звертається на таке явище, як згорнання інформації та інші інформаційні процеси, характерні для інформаційної лінгвістики. Сприймаючи текст як один з важливих носіїв інформації, автор підкреслює роль структурно-інформаційного аналізу для формування такої категорії інформаційної лінгвістики, як інформативність. Категорія інформативності розглядається автором у двох варіантах: інформативність концептуальна і інформативність комунікативна. Результати дослідження викладено у висновках, у межах яких висловлюється думка про перспективність подальшого врахування саме структурно-інформаційного підходу при формуванні інформативності тексту.

Ключові слова: текст, категорії тексту, інформація, інформативність тексту, інформаційна лінгвістика, структура тексту, інформаційна мережа, інформема, ключова інформема.

Вступ

У науковій літературі різних інформологічних напрямів (лінгвістика, психологія, кібернетика та ін.) висловлювалася думка про те, що спілкування набуває статусу закінченого інформаційного акту лише в тексті як основі

комунікації, у якому розгортається цілісна картина повідомлення [9; 11; 12 та ін.]. Незважаючи на твердження, що базовою одиницею обробки інформації традиційно визнається речення [14, с. 8], більшість спроб інформаційного підходу до синтаксичних явищ (та і до мови в цілому) стосувалися тексту [4; 6; 7; 9; 10; 21; 23].

Увага представників різних наукових напрямів до аналізу такого явища, як текст, свідчить про актуальність подальшого його дослідження в різних аспектах, зокрема, в структурно-інформаційному.

У зв'язку з цим метою нашого дослідження є взаємодія і взаємозумовленість структури й інформативності тексту з використанням теоретичних методів аналізу і синтезу. Зазначена мета досягається у ході вирішення низки завдань (окреслення аспектів дослідження властивостей тексту, представлення загальної характеристики інформаційного підходу до аналізу тексту, аналіз ролі темо-рематичного структурування тексту, з'ясування ролі ключових компонентів та заголовків тексту як структурно-інформаційних компонентів тексту). Логіка викладу матеріалу в цілому відповідає зазначеним завданням.

Результати наукового дослідження

Аспекти дослідження властивостей тексту. З-поміж багатьох існуючих визначень тексту найбільш оптимальним, на наш погляд, є визначення О.О.Селіванової: “Текст – цілісна семіотична форма лінгвоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегрована, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсуму культури” [23, с. 599-600].

Цілком зрозумілою є зацікавленість дослідників у вивченні інформаційних властивостей тексту, насамперед, у таких аспектах:

- категоріальному (І.Р. Гальперін, О.О. Селіванова);
- структурному (З.В. Партико, М.Г. Зайцев та ін.);
- семіотичному (О.М. Селіверстова.);
- комунікативному (Г.О. Золотова, С.І. Гіндін, Т.М. Дрідзе);
- системному (І.В. Арнольд).

Так, відомий дослідник теорії тексту І.Р. Гальперін, визначаючи текстові категорії, ділить їх на змістові та формально-структурні, маючи на увазі, що і ті, і другі об'єднуються у граматичні. При цьому підкреслюється взаємозумовленість названих категорій: «Формально-структурні категорії мають змістові характеристики, а змістовні виражені у структурних формах» [7, с.5].

Серед найважливіших категорій тексту І.Р. Гальперін називає такі, як інформативність, інтеграція, ретроспекція, хоч і вважає їх надто широкими, щоб визнавати лише надбанням тексту [Див.: 7, с. 5]. До названих категорій дослідник додає ще й такі категорії тексту, як автосемантию, тобто «форми

залежності і відносної незалежності відрізків тексту по відношенню до змісту усього тексту чи його частини» [7, с. 98], категорію континууму, що «безпосередньо пов'язана з поняттями часу і простору» [7, с. 87] і категорію когезії, що ґрунтується на особливих видах зв'язку, які забезпечують континуум, тобто логічну послідовність (темпоральну і/чи просторову) взаємозалежності окремих повідомлень, фактів, дій тощо [7, с. 74]. Кожна з цих текстових категорій по-своєму важлива. Але лише у взаємодії одна з одною вони сприяють творенню єдиного і цілісного тексту.

Увага до інформаційної структури тексту спостерігається у лінгвістичній літературі з проблем редагування, де виділяються такі інформаційні рівні: рівень номенів, рівень сентенцій і рівень сюжету [17, с. 73-74]. При цьому, на думку З.В. Партико, рівень номенів вважається базовим для всіх інших інформаційних рівнів: саме з номенів складаються сентенції, які відповідають простому реченню з одним присудком, а в логіці – твердженню; а сентенції, в свою чергу, об'єднуючись «одна з одною зв'язками граматики тексту» [17, с. 74], формують сюжет. При усій дискусивності питання про наявність сюжету в усіх текстах (пор., наприклад, текст документа) намагання звернути увагу на інформаційну структуру тексту можна сприймати як певний крок у інформаційному погляді на текст.

Текст сприймається як сфера взаємодії різних мовних одиниць, здатних виступати носіями інформації, що сприймаються як складові частини тексту: «Будь-яка множина письмових текстів може розглядатися як єдина конструкція, тобто як письмовий текст наступної стадії конструювання. Тексти нижчих стадій, що складають цю конструкцію, при цьому виступають компонентами. Слова як конструкції першої стадії утворюють конструкцію другої стадії – речення. Речення, що розглядаються сукупно, утворюють, наприклад, параграфи тощо» [11, с. 75].

У зв'язку з таким баченням пропонується ієрархія конструкцій текстів як багатоступеневих структур:

- графема – 0 –ий ступінь;
- слово – 1-ий ступінь;
- словосполучення – 3 –ий ступінь;
- абзац
- підпараграф
- параграф
- глава
- ступені об'єднання речень у класи
- розділ
- частина
- том
- книга [11, с. 91].

Такий суто структурний підхід до тексту відбиває його інформаційну структуру з точки зору інформаційної ієрархічності його складників.

Семіотичний підхід до лінгвістичних проблем інформації та інформативності дозволяє вважати метою лінгвістичного аналізу виявлення мовної інформації тексту як одного з різновидів знака поряд з іншими мовними знаками [24, с. 133]. Сумарна ж інформація текста книги, статті, висловлення, на думку О.Н. Селіверстової, характерна для нелінгвістичного аналізу, для якого важливим є результат мовленнєвої діяльності, необхідний, наприклад, для автоматичного реферування та анотування текстів [24, с. 133]. У такому підході виявляється бажання дослідників диференціювати семіотичний і комунікативний аспекти, а окрім того, ігнорування знакового характеру тексту і неврахування різниці між поняттями “текст” і “дискурс”.

Інформаційний підхід до аналізу тексту. Такий підхід близький до інформаційного, адже для інформаційної лінгвістики суттєвим є інтеграція взаємозумовлених мовного аналізу інформативності як когнітивної категорії і мовленнєвого аналізу інформативності як комунікативної категорії, що є властивістю мовленнєвої одиниці.

Т.М. Дрізе при визначенні інформативності тексту, під якою вона розуміє його властивість, що “характеризує не абсолютну кількість інформації в тексті, не загальну його “інформаційну насиченість”, але лише ту смислову інформацію, яка швидше за все стане надбанням реципієнтів” [9, с. 59], зауважувала: “Вважається, що інформативним є те нове, що міститься у повідомленні. Але де шукати те нове? Як правило, на рівні речення його шукають у логічному предикаті або в тому, що в лінгвістиці прийнято називати ремою. Але якщо це так, то інформативність тексту пропорційна кількості в ньому рем або логічних предикатів, і тоді будь-який текст певної довжини, незалежно від його якісної характеристики має однакову міру інформативності. Відповідно, інформативність тим більша, чим більшим є текст за величиною. Таким чином, те, що здається досить переконливим на рівні речення і тексту як лінгвістичної одиниці, втрачає свою переконливість як тільки ми починаємо розглядати текст як одиницю комунікативну” [9, с. 81-82].

Дослідниця наполягала на тому, що “новизну або інформативність тексту у такому його розумінні слід шукати там, де відоме стає новим, включаючись в систему до цього невідомих і тому інформативних зв’язків (предикацій). Число таких зв’язків для одного тексту кінцеве і відповідає числу значимих комунікативних елементів, що містяться в усіх предикаціях тексту, узятих разом. Кількість таких елементів, що припадає на загальне число смислових одиниць, які містяться у тексті, дає коефіцієнт новизни, або інформативності, цього тексту” [9, с. 82].

Текст як носій інформації, що є складним переплетінням зв'язків між його компонентами, зацікавив не лише лінгвістів, а й представників інших наук (психології, теорії інформації, кібернетики тощо).

Особливу увагу звертають дослідники на виділення у тексті дискретних інформаційних одиниць та закономірності їх взаємодії, які розглядаються як «тематична сітка тексту» або «семантичні мережі» [1; 25 та ін.].

Спеціалісти з комп'ютерних наук, що останнім часом також активно використовують поняття семантичної мережі, розуміють під нею “модель подання знань з допомогою вузлів, пов'язаних спрямованими дугами, де вузли відповідають поняттям або об'єктам, а дуги – різного роду відношенням між вузлами» [19, с.107]. До переваг подання знань у вигляді семантичних мереж відносять структурованість знання в мережі; здатність мережі добудовуватися; можливість реалізації різноманітних типів відношень” [19, с. 107].

Однак, крім семантичних мереж, дуже важливим засобом зв'язку тексту є інформаційна мережа, вузлами якої виступають його ключові в інформаційному розумінні компоненти (заголовок, підзаголовки, реми синтаксичних конструкцій (їх ядерні частини), ключові слова).

Очевидність різниці в закономірностях функціонування елементів тексту за ступенем інформативності одиниць, що їх складають, дозволяє дослідниками висловлювати думки про те, що “структура тексту включає елементи, які несуть різне інформативне навантаження у межах певної тематики. При цьому може виявитися, що деякі елементи утворюють стійкі ряди, які відображають інформаційну сутність тексту. Значить, йдеться про вимірювання інформативних одиниць тексту, представлених у словнику з певної тематики” [30, с. 78].

Виходячи з уявлення про інформаційну структуру тексту як про зернисте квантове утворення, Р.Г.Піотровський зазначав: «Введені в текст нормою мови малоінформативні лексико-граматичні елементи заповнення, що виконують організуючу функцію, перемикаються тут з обумовленими ситуацією доміантними (ключовими) лексичними одиницями, які несуть основне смислове навантаження в тексті» [20, с. 207].

Т.М. Дрідзе наполягає на існуванні тісного зв'язку між мікро- і макроструктурою тексту: “Ключові або опорні для смислового сприйняття словоформи несуть більшу цінність з точки зору інформативності тексту, якщо вони входять в предикації вищих порядків” [9, с. 89].

При цьому дослідниця наголошувала на необхідності опори на мінімальні одиниці інформації: “...Спеціалісту зі змістовного аналізу текстів (контент-аналіз, різні види інформаційного аналізу ніколи не спаде на думку членувати текст на морфемах або якісь інші елементи довжиною менше повнозначного слова. Адже навіть для такого слова, що має значно більшу смислову визначеність, ніж будь-який елемент більш низького рівня мовної

системи, потрібен контекст, що обмежує той смисл, у якому воно (слово) використано або сприйнято.

Одиниці смислової інформації, що вилучаються з тексту, не можуть бути менше повнозначного слова (простий знак), але можуть бути більше нього, тобто дорівнюватися висловленню, семантико-смислового блоку, або предикації (складний знак)” [9, с. 55].

Т.М.Дрідзе не диференціює смислової одиниці і одиниці інформативної. Те, що вона аналізує на рівні тексту, є смислом, і її думки є справедливими щодо смислу, а інформація є властивістю (реалізованою або потенційною) будь-якого знака.

Тобто, якщо використовувати термінологію інформаційної лінгвістики, інформативність як когнітивна категорія співвідноситься з інформаційною функцією знака, при цьому знак не має смислового навантаження; інформативність як комунікативна категорія виявляється в мовленнєвій комунікації, де задіяно людський фактор, здатний сформувати смисловий компонент спілкування.

При аналізі інформативності текстів Т.М. Дрідзе зосереджується на їх “діяльнісній” основі, яку вона називає інформативно-цільовим, а ширше – мотиваційно-цільовим аспектом [Див.: 9, с. 56]. Зазначений підхід, що, на її думку, має дати відповіді на питання “Чому і для чого в тексті взагалі щось говориться?”, Т.М. Дрідзе протиставляє предметно-змістовому аналізу тексту, для якого важливо дати відповіді на питання: “Про що говориться в тексті?” (виявити предмет опису), “Що говориться?” і “Як говориться?” (за допомогою яких мовних засобів).

Городецький Б.Ю., виділяючи два класи когнітивних засобів (власне мовні як знання, закріплені в семантиці мови, і прагматичні), конкретизував прагматичні фактори сприйняття тексту у таких основних видах цілеустановок: визначення теми тексту; ознайомлення з новими фактами; встановлення зв'язку фактів; усвідомлення думки автора про те, що повідомляється; вироблення рішення про практичні дії; одержання естетичної насолоди; визначення смислової близькості цього повідомлення і деякого іншого тексту; визначення потрібного класу відомостей; формулювання певних умовиводів; згортання повідомлення; перефразування тексту; формулювання по ньому питань; відповіді на питання по певному тексту; передбачення його продовження, переклад його на іншу мову [8, с. 13-14].

На нашу думку, ці аспекти є взаємодоповнюючими напрямками комунікативного аналізу мовних явищ. Однак, мотиваційно-цільовий підхід має сприйматися як суто прагматичне доповнення до інформаційного (в термінах Т.М.Дрідзе, не зовсім коректною є синонімізація понять “інформативний” і “мотиваційний”).

На нашу думку, інформативність тексту як комунікативної одиниці мовлення ґрунтується на взаємодії вузлів інформативності, у ролі яких

виступають ключові носії інформативності – інформеми, функцію яких можуть виконувати лексеми, словосполучення, висловлення.

Ключові компоненти. Носії інформативності у тексті часто ототожнюються з ключовими словами, які здатні брати участь у формуванні інформаційних мереж тексту. Особливо активні дослідження ключових компонентів проводяться на матеріалі художніх [наприклад: 2; 31; 29], наукових [16], рекламних [26; 28] текстів. При цьому під ключовими словами розуміють “специфічний розряд високочастотної актуалізованої автосемантичної лексики тексту, що створює його семантичне ядро (на лексичному рівні) і реалізує в межах конкретного тексту три типи значень: реальне, концептуальне й естетичне, які виникають під час взаємодії ключових слів з різнорівневим контекстуальним оточенням» [29, с. 5].

Вважається, що ключові слова виконують текстотвірну функцію, яка полягає у зв’язуванні змісту композиційних частин тексту між собою [18, с.41].

Застосовування структурного підходу, при якому поняття «ключове слово» сприймалося як одиниця структурна, використання якої програмує подальшу структуру тексту, відмічала Н.Ф.Непийвода при дослідженні ключових слів у межах наукового стилю [16, с.19].

О.О.Тараненко тлумачить поняття “ключові слова” залежно від сфери використання терміна.: “1. У лексичному складі мови – слова з високою частотністю, що позначають поняття важливих для суспільства сфер життя і характеризують лексику певних історичних етапів, періодів. 2. Ключові слова як ознака стилю – слова, яким належить визначальна роль у звуковій та семантичній організації поетичного тексту. 3. Ключові слова в інформатиці – слова, що позначають основні, найважливіші поняття якого-небудь тексту” [27, с. 255 – 256].

Цікавим є сприйняття ключових слів як інструмента порозуміння в культурології [5]. Однак потенціал ключових слів і в плані дослідження, і в плані використання є розкритим не в повній мірі.

Так, одним з аспектів дослідження ключових слів є якраз інформаційний (темо-рематичний) напрям.

Темо-рематичне структурування тексту. Як правило, ключовими компонентами тексту є ядерні частини рем. На наявність зв’язків між ремами компонентів тексту звернув увагу Л.В.Сахарний [22, с. 221 – 237].

Однак рема сама по собі є явищем складним, структурованим у інформаційному плані. Тому дослідження зв’язків у межах таких інформаційних мереж потребує врахування ієрархічних відношень у структурі самої реми. Максимальна інформативність є характерною для ядерного компонента реми ключової монореми найбільш інформативно вагомого тематичного фрагмента тексту. Цей компонент реми, як би вона структурно не була представлена, здатна виконувати функцію заголовка, ключового поняття усього тексту.

Вважається, що за критерієм інформативності можна виділити такі типи заголовків: повноінформативні (ті, що повно інформують про елементи тексту, зрозумілі до прочитання тексту); пунктирні заголовки (знаки смислового елемента, що лише сигналізують про нього); заголовки, що інформують про те значення, яке вербально не виражене в тексті, але введено в підтекст; заголовки, що стають зрозумілими тільки після прочитання тексту і сприймаються ретроспективно [13; 15, с. 192].

Трансформація ключової реми у заголовок може відбуватися у межах змін форми, інформаційна цінність цього компонента повинна залишитися без змін, навіть якщо для цього буде потрібно ключовий складник реми доповнити облігаторними поширювачами, які використовувалися не в самій ремі, а у попередньому контексті або навіть були зрозумілі з конситуації.

Таким чином, можна узагальнити, що серед інформем, які функціонують у тексті, виділяються ключові інформеми, які, ієрархічно підпорядковуючись одна одній, створюють дерево залежностей, що спирається на ключову інформему-домінанту.

Зупинимось на обґрунтуванні концептуально-інформаційного підходу до ключових компонентів тексту, що лежить в основі формування концептуально-інформаційної мережі самого тексту.

Між інформаційними компонентами тексту спостерігаються два види внутрішньотекстових структурно-інформаційних відношень: автоінформативні і синінформативні. Автоінформативні, притаманні ключовим інформаційним елементам, відрізняються від синінформативних (характерних для решти компонентів тексту зі зниженим інформаційним навантаженням) автономністю, відносно незалежністю у реалізації інформативності; в той час, як інформативно ослаблені компоненти здатні передавати певну інформацію лише у поєднанні з іншими компонентами тексту. І навіть у синінформативному зв'язку з іншими компонентами виникають різні форми реалізації інформативності (аж до нульової).

Наявне в лінгвістичній літературі розуміння ключових слів є доречним переважно при аналізі тексту у структурному та семантичному аспекті, серед яких розрізняють тематичні слова, слова-фаворити, опорні слова, слова-лейтмотиви [29, с. 4] та з метою уникнення плутанини з поняттям домінанти синонімічного ряду, ми вважаємо за доцільне доповнити у межах інформаційного підходу до аналізу тексту поняттям «домінантної (ключової) інформеми». Такими домінантними (ключовими) інформемами у комунікативному акті можуть бути різноструктурні компоненти: тематичний фрагмент, висловлення, компонент висловлення (будь-який за структурою – слово, словоформа, словосполучення, предикативна одиниця). Ключові інформеми при інформаційному підході характеризуються ієрархічністю, тобто спостерігається певна інформаційна залежність: у максимальних за своєю структурою одиницях є своя інформаційна вершина, яка в свою чергу,

має свій інформативний пік. Така «згортка», «згущення інформативності» може бути проілюстрована заголовками текстів, які сприймаються авторами як носії максимальної інформативності, інформативна вершина.

Заголовок тексту як одна з ключових інформем. Існує погляд на заголовок як на підсистему тексту, пов'язану з ним метонімічними індексальними відношеннями частини і цілого... [3, с. 154]. Інформаційний підхід дозволяє сприймати заголовок як один з різновидів інформаційного трансформа, який відносно базового тексту є квінтесенцією текстової інформації, представленої в конденсованому вигляді. Тим більше, що не викликає заперечень теза про те, що “редукування зовнішньої сторони сприяє наростанню семантики заголовка” [3, с.158].

Т.В. Васильєва, аналізуючи зв'язки між текстом і його заголовком, зазначала: “В основі інтерпретації ...зв'язків і, значить, в основі формування і функціонування заголовка лежать такі принципи:

- 1) принцип орієнтації на фонові знання: текст сприймається через попередні знання;
- 2) прототипічний принцип: кожне мовне утворення орієнтовано на протитип (еталонний взірєць, найбільш типовий член категорії);
- 3) іконічний принцип (постулює мотивованість (одно-однозначну відповідність) між формою мовного знака і його змістом);
- 4) принцип виділеності (мовне утворення прагне стати фігурою);
- 5) принцип економії мовних засобів (передбачає підвищення смислової ємності у фразі, тобто при мінімумі знаків має бути максимум смислу)” [3, с. 155].

Тож відношення текста і заголовка – це відношення повної інформації і результату дії тенденції до мовленнєвих зусиль, а саме її інформаційного різновиду – інформаційної згортки. Лінгвістичний аналіз дії тенденції до мовленнєвої економії в інформаційному аспекті до цих пір не став предметом уваги. Однак практика показує, що вміння працювати з інформацією різних обсягів, різного ступеня згущеності є однією зі складових комунікативної компетенції мовця, у якій реалізується принцип говорити так, щоб словам було тісно, а думкам просторо.

Формування названого компонента комунікативної компетенції пов'язано з інформаційним аналізом мови, одним з аспектів якого є дослідження закономірностей інформаційного трансформування. Процеси інформаційних трансформацій в бік згортання дозволяють робити мовлення інформативно насиченішим при формальному мінімалізмі. «Особливо яскравим втіленням принципу економії мовних засобів, зазначає Т.В.Васильєва, – є алютивні (рос.: аллютивные) заголовки, тобто ті заголовки, в яких за кількома словами стоїть цілий наратив або поліфонія наративів.

Іншим, більш частковим, виявом принципу економії мовних засобів у заголовках можна вважати еліipsis” [3, с. 157]. Встановлення рівня

інформативності мовленнєвих одиниць, виокремлення з їх числа найбільш інформативних, дослідження їх інформативності на фоні їх синонімічних відповідників з різним виявом інформативності – такі завдання потребують вирішення для дослідження проблем інформаційного трансформування.

Кожний компонент тексту виконує свою функцію у передачі того чи іншого аспекту інформативності тексту (когнітивного чи комунікативного), необхідного для оптимального рівня комунікації. Той тип інформативності, який у компонента виражений нульовим (або близьким до нуля) значенням, цілком узгоджується з тими типами інформативності, які у такому тексті цей же компонент здатен передати. І лише ті компоненти, які не виконують жодної з комплексу інформативних функцій, можна вважати інформативно надлишковими.

Отже, можна узагальнити, що серед інформем, які функціонують у тексті, виділяються ключові інформеми, які, ієрархічно підпорядковуючись одна одній, створюють дерево залежностей, що спирається на ключову інформему-домінанту. Самі ж вони, в свою чергу, здатні виступати ключовими інформемами, навколо яких формується концептуальне підполе тексту, що також має складну структуру.

Висновки

Таким чином, аналіз інформативності тексту полягає у визначенні його інформаційної структури, основою якої є інформаційна мережа. Елементами такої інформаційної мережі виступають компоненти тексту, які несуть максимальне інформаційне навантаження – ключові інформеми, прикладами яких є ключові слова та вислови, заголовки, підзаголовки тощо. Кожна ключова інформема виступає ядром інформаційного поля, до складу якого входять периферійні інформеми. Логічні зв'язки периферійних інформем організовують певну структурну послідовність викладу думки автора тексту. Отже, використання ключових інформем з інформаційними полями у певній послідовності створює ту структурно-інформаційну мережу, яка формує інформативність цілого тексту.

Застосування інформаційного підходу до тексту дозволяє сприймати ключові компоненти як вузли інформаційної мережі, здатної бути використаною в різних прикладних напрямках (наприклад, журналістика, ораторське мистецтво, зокрема в дипломатії, спічрайтинг, при застосуванні методу “швидкого читання”).

Отже, виділення цих інформативних одиниць смислу може сприйматися як етап смислового сприйняття тексту в цілому. Для повного формування цього смислу “інформаційні опорні пункти” тексту необхідно збагатити впливом інших чинників, серед яких одним з основних є індивідуальність читача, здатного у процесі осмислення інформативних одиниць провести смислову інтеграцію текстового матеріалу. Інформаційна

мережа є когнітивною моделлю тексту як синтаксичної одиниці мови, в основі якої лежить інформативність як когнітивна категорія. Подібні моделі можна сприймати як формалізовані інформаційні одиниці, придатні для застосування в лінгвістичному забезпеченні інтелектуальних систем. Розширюючи виявлену інформаційну мережу різноманітними стилістико-прагматичними елементами, можна створити множину дискурсів, які є комунікативними варіантами до єдиного інваріанта – тексту, побудованого за зазначеною комунікативно-інформаційною мережею. Саме такі дискурси і характеризуються інформативністю як комунікативною категорією. Структурно-інформаційний підхід до тексту вважаємо перспективним для подальших текстологічних досліджень, зокрема, досліджень формування інформативності тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Arnold I.V.(1984) Lexyko-semantytsheskoje pole v jazyke I tematitsheskaja setka teksta//Text kak object kom-plexnogo analiza v vuze. P.3 – 11.
2. Bragina A.A. (1986) Sinonimy v literanurnom jazyke. 127 p.
3. Vasiljeva T.V. (2006) Kognitivnyje mehanizmy formirovayija i funkcionirovanija zagolovka/ Vetsnik MGU. Ser 19. Lingvistika I mezkulturnaja kommunikacija. №1. P.154 – 171.
4. Vasiljev S.A. (1988) Sint. pri sozd. smycla ponimanii teksta. 239 p.
5. Vezbizkaja Anna (2001) Ponimanije kultur tsherez posredstvo klutshevyh slov//Jazyki slavjanskoj kultury. 288 p.
6. Galperin I.R. (1974) Informativnostj edinitsh jazyka. 176 p.
7. Galperin I.R. (1981) Text rar object lingvistit. issledov. 140 p.
8. Gorodetshskij B.Ju. (1983) Aktualnyje problem prikladnoj lingvistiki// Novoje d zar. ling. Vyp. XI: Prik. lingvistika. P. 5–22.
9. Dridze T.M. (1980) Jazyk i sozjalnaja psihologija.224 p.
10. Zagnitko A.G. (2006) Sutshas. Lingv. teorii: Monografija. 338 p.
11. Zajtshev N.G. (1989) Tehnol. obrab. dannyh v jaz. forme. 183 p.
12. Kolshanskij G.V. (2006) Objektinnaja kartina mira v poznanii I jazyke. 128 p.
13. Lazareva E.A. (1989) Zagolovok v gazete. 96 p.
14. Luzina L.G. Raspredelenije informazii v texte (kognitivnyj i pragmalingvistitsheskij aspekty)
15. Majboroda L. (2006) Typologija zagolovkiv za jih informatyvnoju funkcieju// Lingvistytnshni studiji. Vyp.2. P. 185 – 193.
16. Nepyjvoda N.F.(1997) Mova ukrajinskoji naukovu-tehnnitshnoji literatury (funktsionalno-stylistytshnyj aspekt). Dys... dokt. filolog. Nauk. 425 p.
17. Partyko Z.V. (2001) Zagalne redaguvannja: normatyvni osnovy. 416 p.
18. Peshtshak M.M. (1999) Narysy z kompjuternoji lingvistyky. 199 p.
19. Pidlasj A.I. (2005) Intelektualni systemy obrobky nestrukturovanoji informatshiji. Modul1. Intelektualni systemy humanitarnogo pryznatshennja. 171 p,
20. Piotrovskij R. G. (1975) Text, mashina, tshelovek. 327 p.
21. Potshepsov G.G. (1974) Konstruktivnyj analiz struktury predlozenija. 191 p.
22. Saharnyj L.V. (1991) Texty-primitivy i zakonovernosti ih porozdenija// Tshelovetsheskij factor v jazyke: Jazyk I porozdenije retshi. P. 221 – 237

23. Selivanova O.O. (2006) *Sutshasna lingvistyka*. 716 p.
24. Seliverstova O.N. (1968) *Znatshenie slova i inform.* P. 130-153
25. Semantitsheskije seti (1998) // *Psihologija pamjati*. P. 350-370.
26. Stojanova E.P. (1983) *Klutshovi slova v teksti* // *Osxoblyvosti movy I stylu zasobib masovoji informaziji*. P. 62 – 70.
27. Taranenko O.O. (2004) *Klutshovi slova* // *Ukrajinsjka mova; enzyklopedija*. P. 255-256.
28. Tarasov E.F. (1974) *Psihologitsheskije osobennosti jazyka reklamy* // *Psihologitsheskije problem massovoj kommunikatsiji*. P. 80 – 96.
29. Tytykalo V.M. (1993) *Funktshionalno-semantytshni osoblyvosti klutshovyh sliv hudoznjogo textu*. 12 p.
30. Turygina L.A. (1987) *Sistemnyj podhod k modelirovaniju formalnyh svojstv jazyka* // *Strukturnaja i priklad-naja lingvistika*. Vyp.3. P.77 – 84.
31. Formanova C.V. (1998) *Funktshionuvannja klutshovyh sliv u strukturi hudoznjogo textu* // *Funktshionalnaja lingvistika: Jazyk v sovremennom obtshestve*. P. 163 – 164.